

Pokaj be vam blu treba na poredne pesme misliti, ke se sam sveteh mankalu nabo? V teh buqvah imate vi pesm dovel. . . Te Pesme pojete vi žihr. . . ke so na koncu nekatereh bukuv viže teh Pesm postavlene, de bi tisti, katiri se na vižne čerke, ali note zastopejo, drugem te pesme po njih pravi viži naprej pejlili, dokler se njih nanauče itd. . . (Šaf. 79). — „Qui liber iteratis typis utcumque bona orthographia recusatus fuit. Notae, seu figurae cantus impressae sunt Viennae typ. Trattnerianis 1776 in 8. (Bibl. Carn. 45).“ Na razgled naj zadostuje prva in zadnja kitica:

Od Svete Trojice.

Zemla, nebu pomagej nam častiti
Boga edinega, Peršone tri hvalliti.
Boga edinega, Peršone tri hvalliti.
Svete! svete! svete! svete čez vse svete!
Bug Oča! Syn, inu svete Duh,
Tri Peršone, en sam Bug . . .

Do samega Jezusa.

. . . Ti me zdej vižej regirej,
Teb' dam čez dušo, telu:
S tvojo gnado me ocirej,
Vzemi me k sebi v nebu;
Tam gor očem tebe hvalliti:
S tabo se večnu veselliti
Le sam Jezus, le sam Jezus ima v sercu plac.

c) Kratka viža k' Bogu skuz znotrejne, inu zvananje Molituvce se povzdigniti. Perveč v latinski sprahi popissane od Joanesa Bona, zdej v kraynsko spraho prestavlene od Maximiliana Redeskina eniga Mašneka Petrinarja v' lublani na pervolenje vikše duhovne inu duželske Gosposke perveč vtisnene. V Lublani se najdejo per And. Clemens Bukvavezicu. Lit. Ig. Merk. 1789. 12. 269. — Predgovor: „Ta vsoku razsvetlen, inu zavol svoje brumnosti veliku prestimane svete Rimske cirkve Cardinal Joanes Bona iz cistercienzarskiga ordna je zravn drugih imenitnih bukvic tudi lete pričooče v' te latinski sprah na svitlu dal . . . On je lete molituvce iz svetiga Pisma, inu iz svetih cirkovnih Očakov skupej spissal, inu v lete trojie stani te človeške duše razdelil: perveč za ta stan te duše, katira se skuz pokura k Bogu perpravla. Drugeč za ta stan te duše, katira po sturjeni pokure že v brumnosti gorjemle. Inu tretjec za ta stan te duše, katira že k te popolnemasti hyti. Za vsakatire iz tyh stanov te duše je on nekatere rezdelenja napravil, inu slehernu rezdelenje je mnoge stivila, al verste postavil, inu razdelil, de bi se lete molituvce za tulkajn ložiše od zunej zamercale; scer kaj bi lete molituvce za ene neč donešle, kje bi se le v bukvicah vtisnene, ne pak tudi saj nekatere imele v spominu za sleherna perložnost, katira bi se znala permireti. Za te molituvce, katere so iz svetega Pisma vunvzete, se je iz latinskiga na kraynsko prestavite tu nar imenitniši prestavljanje svetiga Pisma na pomuč vzelu.“

Živel je M. Redeskin v' pokoju v Ljubljani, naposled v Velesovem, umrl 10. marc. 1814. l. — „Dieser Geistliche ist unter andern auch dadurch literarisch merkwürdig, weil er die Veranlassung der langen Orthographica in Kopitars Grammatik war. Er suchte nämlich die Orthographie jedes Wortes mittels der lateinischen Concordantia bibliorum aus der krainischen Uebersetzung zusammen. So wenig Grammatik besass er (Šaf. 25. 26).“

Slovstvena zgodovina v slovenski ljudski šoli.

(Piše **Gradimir.**)

(Dalje.)

Rodoljub Ledinski.

(Glej 37. berilno vajo: „Pot do kruha“.)

Rodoljub Ledinski, čegar pravo imé je Anton Žakelj, rodil se je v dan 14. okt. 1816. l. v Ledinah nad Idrijo na Kranjskem. Od rojstnega mu kraja „Ledine“ se izvaja njegovo pisateljsko imé „Ledinski“ (tako je namreč podpisaval svoje pesni, ker ni hotel,

da bi se njegovo imé precej izvedelo). Zvršivši ljudsko šolo, učil se je na latinskih šolah v Karlovcu (na Hrvatskem) in v Novem mestu (na Dolenjskem). Dognavši gimnazijo ide v bogoslovnico v Ljubljano ter je bil 1842. l. v mašnika posvečen. Po tem je služil kot duhovni pomočnik po različnih krajih naše domovine, naposled v Trnu nad Leskovcem, kjer je umrl v dan 26. aprila 1868. l.

Rodoljub Ledinski je bil nadarjen pesnik. Mnogo njegovih pesni je natisnjenih po različnih časopisih in knjigah slovenskih. Bolj poznane so pričujoče: „Pot do kruha“, „Pesen o sestri“ in „Mlada Breda“, národna pesen v Idrijskih hribih, katero je Ledinski nekoliko popravil. Zasluga mu gre tudi v tem, ker je nabiral ter priobčeval národne pesni. Rodoljub Ledinski je bil skromen mož; živel je bolj na tihem sam zá-se ter se marljivo ukvarjal s pesnikovanjem. Ker ni rad zahajal mej ljudi, niso ga nekateri marali, prezirali so ga in celó obrekovali. Istina je, da je bil Ledinski eden najboljših pesnikov svojega časa in da se mu godí krivica, ker ga še dandanes ne znamo njega zaslugam primerno čislati. Gledé rodoljubnosti in skromnosti, teh dveh lepih lastnosti, nam je Ledinski lahko v vzgled.

„Z v o n“.

(Glej 46. berilno vajo: „Lastovkam“.)

Prelepa ta pesen „Lastovkam“ je bila le-sim pretiskana iz „Zvona“. „Zvon“ je list, ki prinaša pesni, povesti, učenostne spise i. t. d. Začel je bil izhajati na Dunaji 1870. l. pod uredništvom Josipa Stritarja, tamošnjega c. kr. gimnazijalnega profesorja. Od 1881. l. naprej pa izhaja „Zvon“ v Ljubljani, kjer se je prekrstil v „Ljubljanski Zvon“, ki ga zdaj ureduje Fran Levec, c. kr. profesor v Ljubljani.

Ta lepoznanški list je neizmerno koristil našemu národu; pri njem so sodelovali in še sodelujejo najboljši slovenski pesniki in pisatelji. „Zvon“ je od nekdanj pisal prelepo čisto slovenščino ter je s prepričevalno besedo budil in učil. Zasluga tega lista je neminljiva.

G r i m m.

(Glej 49. berilno vajo: „Koliko stojí žrebé“.)

Ta basen je posneta po Grimmu, ki je bil sloveč jezikoznanec in nemški pisatelj.

Andrej Praprotnik.

(Glej 62. berilno vajo: „Na vrtu“.)

Andrej Praprotnik, zdaj voditelj I. mestni šrazr. deški ljudski šoli v Ljubljani, porodil se je v dan 9. novembra 1827. l. v Podbrezjah na Gorenjskem. V šolo je hodil najpred domá, kjer mu je bil prvi učitelj tamkajšnji župnik, slavni Fran Pirce, pozneje misijonar*) v Ameriki. Potem se je šolal v Šent-Juriju (pri Kranji) pri svojem strijcu, učitelju, v Kranji in v Ljubljani. Služboval je najpred v Kamni Gorici in v Škofji Loki na Gorenjskem, potem pa na Dobrovi pri Ljubljani, odkoder je prišel v Ljubljano k I. mestni ljudski šoli, kjer služi užé od 1. marcija 1858. l. Užé mlad je spisoval povestice in zlagal mladini pesnice, katere so bile natisnjene v tedánjih časopisih (v „Vedežu“, v „Šolskem Prijatelju“, v „Novicah“, v „Danici“ i. dr.). L. 1856. je izdal zbirko svojih tedánjih pesni pod naslovom: „Pesmi cerkvene in druge“. (Na prodaj pri H. Ničmanu v Ljubljani.) Osnoval je „Knjižnico slovenski mladini“ in dajal na svetlo „Darek pridni mladosti“ (tri zvezke lepih povestic in pesnic). Spisoval je „Slovenska Berila“. Pesnice: „Zjutraj“ (glej 3. berilno vajo), „Odide nam kmalu pomlad in polétje“ (glej 71. berilno vajo), „Pomlad mila odklenila svoj veseli nam je raj“ (glej 113. berilno,

*) Misijonar je učitelj kristijanske vere, navadno duhovnik, ki potuje mej nekristijanske národe, da ondi širi Kristov nauk. Pís.

vajo) so njegove ter prenešene iz prejšnjih beril. Priobčil je „Spisje“ in „Slovensko slovnico“ za ljudske šole. V novejšem času spisal je tudi „Slovenski Abecednik“, ki se užé tû pa tam prvenci po njem prav dobro učé. L. 1879. je „družba sv. Mohora“ izdala njegov „Slovenski spisovnik“, ki je svetovalec v vseh pisarskih opravilih. Užé pred 24. leti je jel izdajati „Učiteljskega Tovariša“ (list za šolo in dom), katerega po maloletnem prestanku še zdaj ureduje. Ta list kot prvi šolski list na Kranjskem, je slovenskemu šolstvu in učiteljstvu užé veliko koristil. Andreja Praprotnika spoštujemo kot pesnika (cerkvenih in drugih pesni), marljivega pisatelja in kot rodoljubnega detovodca slovenskega. Te zasluge je pripoznalo slovensko učiteljstvo, ko je lansko leto primerno slavilo petindvajsetletnico Praprotnikovega službovanja v Ljubljani. Njegove zasluge priznal pa je tudi naš presvetli cesar sam, podelivši mu zlati križ s krono za zasluge.

Anton Umek.

(Glej 63. berilno vajo: „Rožici“.)

Pesnik Anton Umek se je rodil 12. junija 1838. l. na Okiči (na Kranjskem). Šolal se je na gimnaziji v Ljubljani ter dognavši jo, šel je na vseučilišče, t. j. na visoke šole na Dunaj, kjer se je učil jezikoznanstva, ker je želel postati profesor v tej stroki. Izvršivši svoje učenje na visokih šolah pride za učitelja slovenskega jezika na gimnazijo v Celovec. A žalibog, ni mu bilo odločeno dolgo življenje; umrl je za plučno boleznijo v dan 15. junija 1871. l., še-le 33 let star.

Anton Umek se je užé zgodaj poskusil v pesnikovanji. Iz prva je priobčeval svoje pesni po nekaterih slovenskih časnikih z izmišljenim imenom „Okiški“, katero imé se izpeljuje od rojstnega mu kraja „Okiča“. Ko je 1858. l. umrl sloveči misijonar Ignacij Knoblehar, Abuna Soliman, iz srednje Afrike domov se povračujoč, razpisali so primerno darilo za najboljšo pesen, katera bi slavila rajnega misijonarja. Darilo dobí Anton Umek, takrat še dijak na Dunaji ter njegov slavospev priobči se v posebni knjigi z naslovom: „Abuna Soliman“. Tej knjigi, katera je delala mlademu pesniku Umeku vso čast, sledila je 1865. l. druga z naslovom: „Pesmi, zložil Anton Umek Okiški“. Poučne in dične Umekove pesnice opevajo po večem Boga in domovino. L. 1869. se je v Celovci rodil poučen list „Besednik“, kateremu je bil Anton Umek, takrat gimnazijalni učitelj, urednik. Anton Umek nam je podal tudi nekoliko poučnih spisov, in užé po njegovi smrti je prišla na svitlo: „Pavel in Virginija“, povest, katero je bil ranjki na slovenščino preložil. Da nam ga ni ugrabila takó zgodaj nemila smrt, gotovo bi nas bil plodoviti pesnik razveselil še z marsikakim lepim delom! (Dalje prih.)

Poročilo c. kr. okrajnega šolskega nadzornika Iv. Lapajne-ta

o stanji šolstva v Novomeškem okraji 1884. l. z nasvétí, kako bi se omenjeno šolstvo boljšalo.

(Priobčil pri učiteljskem zborovanji v Novem mestu v dan 2. julija 1884. l.)

(Dalje.)

Nekatere ugodne utise sem dobil pri svojem nadzorovanji. Najugodnejši je bil pri ogledovanji šolskih vrtov. V svoje veliko veselje sem opazil, da ima v tem okraji večina šol svoje vrte, mej katerimi so nekateri v prav lepem redu in dovolj okusno osnovani. Drevesnica je poglavitni del šolskega vrta, in te so večinoma v redu, na posameznih šolah kaj hvalevredno gleštane. To je dokaz, da je bil učitelj v tej zadevi priden, da ima veselje do umne, dejanske sadjereje. O tem je sevéda težje prepričati se, ali so se